

Տեսամեթոդի կիրառումը որպես «Հայոց պատմության հիմնահարցեր» դասընթացի դասավանդման արդյունավետության բարձրացման միջոց

Կոյսիկյան Արամայիս

DOI: <https://doi.org/10.58726/27382915-2026.1hs-267>

Հանգուցային բառեր. պատմության դասագործընթաց, գննականություն, տեխնիկական միջոցներ, նոր տեխնոլոգիաներ, տեսանյութ, կրթական համակարգ

Նախաբան

Ցանկացած կրթական համակարգ, արձագանքելով ժամանակի նոր մարտահրավերներին, մշտապես կարիք ունի վերափոխման և որակի բարելավման: Ցանկալի արդյունքի հասնելու համար անհրաժեշտ է վեր հանել կրթության ոլորտում առկա մարտահրավերները, ապա գտնել դրանց հաղթահարման ուղիները: 21-րդ դարում կրթության, այդ թվում նաև բուհական կրթության մարտահրավերներից մեկը կրթության համընդհանրապնուցումն է կամ կրթության համակարգը արդի համաշխարհային քաղաքակրթության պահանջմունքներին համապատասխանեցնելը:

Չնայած հայ ժողովուրդը ունի կրթության կազմակերպման և կրթական համակարգեր ստեղծելու հսկայական ժառանգություն, բայցևայնպես, այսօր Հայստանը ևս կարիք ունի կրթական առաջատար համակարգի ձևավորման:

Կրթական բարեփոխումների հաջողությունը պայմանավորված է ոչ միայն ուսանողների գիտելիքների արմատավորմամբ, այլև նրանց համապատասխան ճանաչողական ու կիրառական հմտությունների զարգացմամբ: Դա ապահովելու համար անհրաժեշտ է ուսումնառության ընթացքում, կարևորելով ուսանողի ակտիվության բարձրացումը, նորովի զարգացնել ուսանող-դասախոս ավանդական հարաբերությունները:

Ակնհայտ է, որ ուսանողի ինքնուրույն, իմացական ակտիվության խթանումը ավելի արդյունավետ է, քան նրան «պատրաստի գիտելիք» հաղորդելու ավանդական ուսուցման եղանակները [7, 46]:

Դա իր հերթին կրթական համակարգի առջև դնում է նոր պահանջներ՝ ապագա մասնագետների պատրաստվածության աստիճանի բարձրացումը: Այս խնդրի լուծման համար յուրաքանչյուր դասախոս պետք է ձգտի կատարելագործել դասագործընթացը: Այդ նպատակով դասավանդողը կարող է օգտագործել բազմաթիվ փոխներգործուն /ինտերակտիվ/ մեթոդներ ու տեխնոլոգիաներ, այդ թվում՝ հաղորդակցման տեղեկատվական միջոցների կիրառումը:

Ուսումնառության նորարական մեթոդներն ու տեխնոլոգիաները ապահովում ու երաշխավորում են դասավանդողի ու դասավանդվողի սերտ համագործակցությունը, վերջինիս մտավոր-վերլուծական, ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը:

Երբ լսարանում հայտնվեցին էլեկտրոնային հարթակները, դասախոսության ավանդական մեթոդները դարձան ժամանակավրեպ: Դասախոսը հնարավորություն ստացավ թվային տեխնոլոգիաների միջոցով ընդլայնել դասագործընթացի տեսողական ու ճանաչողական բաղադրիչները՝ համադրելով գիտելիքի ստացման խոսքային, գննական և գործնական աղբյուրները:

Ուսումնառության նորարական մեթոդներն ու տեխնոլոգիաները ապահովում ու երաշխավորում են դասավանդողի ու դասավանդվողի սերտ համագործակցությունը, վերջինիս մտավոր-վերլուծական, ստեղծագործական կարողությունների զարգացումը:

Կրթական բարեփոխումների համատեքստում, կրթության մարդասիրական մոտե-

ցումներով և պատմագիտության կերպարանափոխմամբ պայմանավորված, նոր պահանջներ են դրվում նաև դասախոսների առջև: Այդ պահանջները փոխկապակցված են և մասնագիտական ու դասավանդման արդի հմտություններ են պահանջում:

Այդ պահանջներից մեկը բուհի ոչ մասնագիտական բաժիններում «Հայոց պատմության հիմնահարցեր» դասընթացի դասավանդումն է: Այդ բաժինների ուսանողները ուղղակի մասնագիտական հետաքրքրություն չեն ցուցաբերում դասընթացի նկատմամբ: Ուստի դասախոսի կողմից նորարարական մեթոդների և տեխնոլոգիաների կիրառումը կարող է դառնալ դասընթացի արդյունավետության բարձրացման կարևոր գործիք:

Հոդվածում փորձ է արվում քննարկել տեսամեթոդի դերը «Հայոց պատմության հիմնահարցեր» դասընթացի արդյունավետության բարձրացման գործում:

Ցավոք, որպես դասավանդման նորարարական մեթոդ, տեսամեթոդը համակողմանի հետազոտության չի ենթարկվել: Հրատարակվել են առանձին աշխատություններ ու գիտական հոդվածներ, որոնցում անուղղակի անդրադարձներ կան տեսամեթոդի վերաբերյալ: Բայցևայնպես, այդ հրապարակումները օգնել են վերը նշված թեման ներկայացնել ամբողջական:

Տեսամեթոդի դերը «Հայոց պատմության հիմնահարցեր» դասընթացի արդյունավետության բարձրացման գործում

Ժամանակակից կրթությունը դասախոսի առջև նոր պահանջներ է դրել ոչ միայն ուսուցման բովանդակության հարստացման, այլև մեթոդական տարաբնույթ հնարների հարուստ զինանոցից օգտվելու կարողության առումով: Խոսքը մասնավորապես վերաբերում է ուսուցման տեսակետից այնպիսի «պահպանողական» դասընթացի, որպիսին «Հայոց պատմության հիմնահարցերն» է: Վերջինիս կազմակերպման առավել արդյունավետ եղանակը թեև հիմնականում շարունակում է մնալ դասախոսությունը, իսկ դասավարման հիմնական եղանակը՝ նյութի բանավոր շարադրումը: Այնուամենայնիվ, այսօր արդեն ակնհայտ է, որ առանց ժամանակակից տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ընձեռած հնարավորություններից օգտվելու՝ դժվար է պատկերացնել արդյունավետությամբ առանձնացող Հայոց պատմության դասագործընթացը: Հետևաբար ժամանակն է պատմության դասավանդումն ազատել այն կաղապարված պատկերացումներից, թե վերջինիս կազմակերպման միակ և անփոփոխ կերպը դասախոսության ձևով նյութի մատուցման եղանակն է: Ժամանակակից դասավանդման փորձը ցույց է տալիս, որ յուրաքանչյուր դասագործընթաց, այդ թվում՝ նաև պատմության, պետք է կազմակերպել ոչ թե խստորոշ սահմանված որևէ եզակի մեթոդով, այլ փորձել կազմակերպել զանազան մեթոդների համադրմամբ, ինչի դեպքում միայն հնարավոր կլինի հասնել որոշակի արդյունավետության:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների հսկայական նշանակությունը ժամանակակից կրթության համար այլևս վիճարկելի չէ: Սակայն մի բան է՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները կիրառել մի առանձին դասախոսությունում, և բոլորովին այլ բան՝ այդ տեխնոլոգիաները վերածել արդյունավետ ուժի, որը կփոխակերպի դասագործընթացը, ի վերջո՝ նաև կրթական ամբողջ գործընթացը:

Համաշխարհային մասշտաբով ժամանակակից կրթական գործընթացը բուհում բնորոշվում է տեղեկատվական նոր տեխնոլոգիաների գործադրմամբ տեխնիկական միջոցների կիրառման աճող միտումով. վերջինս հնարավորություն է տալիս առարկայի վերաբերյալ սովորողներին հաղորդել ոչ միայն անհրաժեշտ, այլև հավելյալ տեղեկություններ, ձևավորել ճանաչողական կարողություններ, ինչպես նաև ակտիվացնել սովորելու դրդապատճառները: Ուսումնական տեխնիկական միջոցների գործադրման բուհական ամբողջ նախընթաց հարուստ փորձը միանշանակ կերպով վկայում է, որ դրանց օգտագործումը միշտ էլ նպաստել է ճանաչողության գործընթացի կատարելագործմանը, իսկ ուսումնական այլ մեթոդների զուգակցումը ուսուցման տեխնիկական միջոցների հետ այն դարձրել է ավելի խոր և գիտակցված: Տեղեկատվական միջոցները կարող են ոչ միայն մեծացնել հաղորդվող տեղե-

կատվության ծավալը, այլև խորացնել դրա ճանաչողական նշանակությունը, փոխել ուսումնական նյութի հաղորդման կառուցվածքն ու ձևերը: Ուստի ժամանակակից բուհը ուսումնական միջոցների զինանոցում կարևոր տեղ է հատկացնում մեղիա կրթացուցադրական մեթոդներին՝ սահիկահանդես, փաստավավերագրական կամ գեղարվեստական, պատմական ֆիլմերի դիտում, գիտաճանաչողական հաղորդումների ցուցադրում, քննարկում և այլն [1, 79-80], որոնց ամբողջությունն անվանվում է տեսամեթոդ: Իսկ դասախոսի մասնագիտական կարողությունները որոշելու չափանիշներից մեկն էլ դառնում է ուսումնական տեխնիկական միջոցների օգտագործման մեթոդական հնարներին տիրապետելու կարողության մակարդակը:

Մանկավարժագետների մեծ մասը, ովքեր անդրադարձել են ուսանողների ճանաչողական գործունեության վրա ուսուցման տեխնիկական միջոցների ազդեցության խնդրին, առանձնացնում են դասագործընթացին առնչվող նյութերի ցուցադրման հետևյալ արժանիքները՝ սովորողների հարստացումը անհրաժեշտ պատկերացումներով, ուսումնասիրվող երևույթի առավել հաջող բացահայտումը, սովորողների ճանաչողական ակտիվության և ինքնուրույնության զարգացումը, սովորելու և որոշակի առարկայի նկատմամբ դրական վերաբերմունքի ու հետաքրքրության ձևավորումը, ուսումնական աշխատանքի մակարդակի բարձրացումը: Բացի այդ, ուսուցման այլ տեխնիկական միջոցների համեմատ՝ գիտաճանաչողական նյութի և համակարգչային էկրանային միջոցների հնարավորությունների համադրումով ստեղծված տեսանյութը կարելի է օգտագործել ուսումնական իրավիճակների ավելի լայն շրջանակում: Դա կապված է տեսամեթոդի յուրօրինակ առանձնահատկությունների հետ: Այս դեպքում համակցվում են խոսքը և պատկերը, տեղեկատվության ծավալն ավելի մեծ է, իրադարձություններն ավելի դինամիկ են, էկրանն ավելի փոքր է, առաջացնում է ներկայության և շփման տպավորություն, հաղորդվող տեղեկատվությունը ավելի հրատապ է և հավաստի, հնարավորություն կա պատկերը կանգնեցնել կամ ցուցադրել մի քանի անգամ և այլն:

Տեսամեթոդի առավելությունները, որոնց մասին կխոսվի ստորև, դասավանդողին հնարավորություն են տալիս դասախոսության ընթացքում կազմակերպել և ղեկավարել ուսանողների բազմաբովանդակ գործունեությունը՝ համապատասխանացնելով այն առաջադրված կրթական և զարգացնող նպատակներին: Տեսամեթոդի կիրառումով կարելի է զգալիորեն խորացնել սովորողների տեսական գիտելիքները, նրանց նախապատրաստել բազմամակարդակ առաջադրանքների կատարմանը, նրանց մոտ ձևավորել ու զարգացնել մտավոր կարողություններ, ինչպես նաև ուսումնական և լրացուցիչ նյութի հետ կատարվող ճանաչողական գործունեության հմտություններ:

Դասախոսության ժամանակ օգտագործվող տեսանյութերը նպաստում են տեսական գիտելիքներն իրական կյանքին մոտեցնելուն: Փորձը ցույց է տալիս, որ տեսանյութերի օգտագործմանը դասախոսությունները խթանում են ուսանողներին՝ տրամադրելով նրանց հետաքրքիր և ոչ ավանդական աշխատանքների: Համապատասխանաբար աճում է դասախոսի մասնագիտական և անձնական հեղինակությունը. նա կարողանում է ազատ և գրագետ կերպով, ժամանակակից տեղեկատվական միջոցներով ղեկավարել ճանաչողության գործընթացը:

Ուսումնական տեխնիկական միջոցների զարգացումն ու կատարելագործումը կապված է Արևմտյան դպրոցի հետ, որն ուսումնական գործընթացում տեխնիկական միջոցներին հատկացնում է գլխավոր դերը: Օրինակ՝ գերմանացի մեթոդաբանները տեսանյութը համարում են որպես տեղեկատվության, աշխատանքի արդյունավետության վրա հսկողություն իրականացնելու, պրոցեսները և օբյեկտները դիտարկելու, երևույթները, փաստերը, իրադարձությունները գնահատելու կարողությունների ձևավորման, ինչպես նաև սովորողներին իրահանգելու միջոց: Գերմանացի գիտնականներն անհրաժեշտ են համարում ուսումնական տեսանյութերի արժանիքների այդպիսի համակցումը կոնկրետ դասընթացի

առանձնահատկությունների հետ, քանի որ տեսանյութ օգտագործող դասախոսը հնարավորություն ունի աշակերտներին ինքնուրույն գործունեությունն առավել հետաքրքիր կազմակերպելու, զարգացնելու նրանց քննադատական և ստեղծագործական մտածողությունը, նպաստելու ուսումնական պրոցեսի մեջ ավելի խորանալուն [13, 24]:

Ժամանակակից ռուս մանկավարժագիտությունը ևս դասավանդողին կողմնորոշում է ուսուցման ժամանակ օգտվելու տեղեկատվության զգայական ընկալումից, որը կարելի է ապահովել տեխնիկական միջոցներով, մասնավորապես՝ տեսանյութով: Ուսումնական տեխնիկան, որը հենված է տեսա-լսողական սինթեզի վրա, ակտիվացնում է ուսանողի մտածողությունը՝ դասախոսին հնարավորություն տալով գտնել սովորողների գիտակցության տանող ճանապարհը: Այս տեսակետը ռուսական ուսումնական հեռուստատեսության հիմնադիր Վ. Կուզնեցովը հիմնավորում է հետևյալ կերպ. «Սովորողների համար կյանքն իր բնականոն զարգացմամբ և ընթացքով տեսնելու և լսելու, ձևերի ներդաշնակությունը զգալու, խառն ձեռնարկումներին ներկա լինելու, իրադարձությունները տարբեր դիրքերից տեսնելու, դրանց ընդհուպ մոտենալու, սովորական պայմաններում մարդու տեսողությանն անհասանելի գիտական և տեխնոլոգիական փորձերին ակնաստես լինելու հնարավորությունը հանդիսանում է ուսուցման նկատմամբ կայուն և ուժեղ շարժառիթ, նպաստում է ակտիվ ընկալմանը, նյութը վերլուծելուն և մտապահելուն» [14, 45]:

Կասկած չի հարուցում այն փաստը, որ Հայոց պատմության դասավանդման ժամանակ դիտազննումն ուսումնական նյութը դարձնում է կենդանի և պատկերավոր: Խորհրդային ժամանակաշրջանում դասախոսի մեթոդների զինանոցում լուրջ տեղ էր զբաղեցնում ուսումնական հեռուստատեսությունը, որի հաղորդումները կոչված էին ուսումնական նյութը լավագույն ձևով մատուցելուն, ընդ որում՝ դա արվում էր ակադեմիական բարձր մակարդակով: Պրակտիկան ցույց տվեց, որ ուսումնական հեռուստատեսության թափանցումը պատմության դասի մեջ ուղեկցվում է ինչպես կազմակերպչական, այնպես էլ մեթոդական բնույթի դժվարություններով: Ուսումնական հեռուստատեսությանը փոխարինելու եկավ տեսաերկրը, որը հնարավորություն տվեց բազմացնել ուսումնական հեռուստահաղորդումները, ինչն էլ դասավանդողներին հնարավորություն տվեց դրանք օգտագործելու իրենց հայեցողությամբ: Այսօր համացանցը ողողված է բազմաթիվ գիտաճանաչողական հաղորդումներով, որոնց առանձին հատվածները կրիչի վրա ներբեռնելուց հետո կարելի է հաջողությամբ օգտագործել Հայոց պատմության դասախոսության ընթացքում: Դասախոսն այս ձևով կարող է ստեղծել սեփական տեսադարան: Դասախոսի ներբեռնած նյութը նրան հնարավորություն է տալիս որոշել ոչ միայն տեսանյութի ցուցադրման բովանդակային մասը, այլև դրա օգտագործման նպատակահարմար ժամանակը և դրա հետ կապված առաջադրանքների համակարգը:

Որպես ուսուցման միջոց դասախոսի կողմից ներկայացվող տեսանյութն ունի մի շարք առավելություններ. առաջին՝ հարկավոր է նշել ցուցադրման ժամանակային հնարավորությունները, դասավանդունք ինքն է ընտրում անհրաժեշտ նյութը, հաշվարկում ցուցադրման ժամանակը և տեսանյութի հետ կատարվող հետագա աշխատանքները: Երկրորդ՝ ցուցադրվող տեսանյութը դասախոսի ստեղծագործական աշխատանքի արդյունք է, այդ պատճառով էլ այն կարող է կիրառվել տարբեր կերպ՝ կապված ուսումնական առաջադրանքի հետ:

Տեսամիջոցների ստեղծման առավել բարդ տարբերակ է տեսանյութերի զուգակցումը տեղեկատվության այլ աղբյուրների հետ: Թույլ լսարանի հետ աշխատելու ժամանակ օգտագործվում է լրիվ տեսանյութը՝ հաղորդակարի տեքստի հետ համատեղ: Ուժեղ լսարանի համար այդ նույն տեսանյութն օգտագործվում է կրճատված տարբերակով. հանվում են բացատրություններն ու հաղորդակարի շարադրանքը: Սա լսարանին հնարավորություն է տալիս աշխատել պրոբլեմային ուսուցման պայմաններում:

Դասախոսության յուրօրինակ տեսահավելման մյուս արժանիքն այն է, որ հնարավոր

րություն կա առկա նյութին լրացուցիչ տեսանյութեր ավելացնել, որը թույլ կտա ընդարձակել սովորողների պատկերացումները քննարկվող հարցի, թեմայի կամ հիմնախնդրի վերաբերյալ, կամ էլ դասախոսը հնարավորություն ունի կրճատել տեսանյութը՝ դրա փոխարեն ավելի նոր և ժամանակակից նյութ ներբեռնելու համար: Մտեղծագործական մոտեցման դեպքում դասավանդողը կարող է առավել կարևոր և հիմնարար թեմաների վերաբերյալ ստեղծել ամբողջական տեսանյութեր՝ հավաքել ինչպես իլյուստրացիոն, այնպես էլ խաղարկային նյութեր [14, 69]:

Խոսելով դասախոսի անձնական տեսադարանի մասին՝ անհրաժեշտ է հիշատակել տեսանյութերի հատուկ տեսակը, որոնք նկարահանվում են պատմական վայրեր, թանգարաններ և ցուցահանդեսներ այցելելիս: Նման նկարահանումներն արժեքավոր նյութ են պարունակում, որոնց օգնությամբ դասախոսը կարող է դասախոսության ընթացքում կամ դրանից հետո հետաքրքիր գրույց կազմակերպել, քանի որ, բացի ճանաչողական նշանակությունից, այդպիսի նյութերն ունեն նաև դաստիարակչական մեծ նշանակություն:

Բայց քանի որ բոլոր դասախոսները չեն կարող իրենց տեսադարանը հարստացնել սեփական տեսանյութերով, այդ պատճառով էլ տեսանյութերի օգտագործման առավել տարածված ձևը մնում է համացանցից ներբեռնած գիտաճանաչողական նպատակներով ստեղծված պատրաստի տեսանյութի հետ կատարվող աշխատանքը: Մասնագետների կողմից ստեղծված, գիտականորեն հիմնավորված և որակյալ տեսանյութերի դիդակտիկական արդյունավետությունը խիստ բարձր է, և Հայոց պատմության հիմնահարցերի դասախոսության ժամանակ դրանց օգտագործումը բարենպաստ պայմաններ է ստեղծում ուսումնական գործունեության համար, դասախոսին հնարավորություն է տալիս ղեկավարել ուսանողների ճանաչողական գործունեությունը և օպտիմալ ձևով իրականացնել ուսուցման գործընթացը:

Որպես կանոն՝ պատրաստի տեսանյութերն իրենցից ներկայացնում են ավարտուն նյութ՝ հաղորդավարի շարադրանքով, որը հերթականությամբ ներկայացնում է կրիչի վրա ներբեռնած նյութը: Այդպիսի տեսանյութերի տևողությունը զգալիորեն գերազանցում է դասախոսության տևողությանը, այդ պատճառով էլ դասավանդողը պարտավոր է առանձնացնել նյութի անհրաժեշտ մասը և օգտագործել այն դասախոսության ժամանակ: Նման դասախոսություններին պատրաստվելու ժամանակ դասավանդողի գործողությունների հաջորդականությունը դասավորվում է հետևյալ կերպ՝ ա) թեմայի բովանդակությանը ծանոթանալու նպատակով տեսանյութի նախնական դիտում, բ) դասախոսության համար անհրաժեշտ դրվագների ընտրություն, գ) նյութը ներկայացնելու ձևերի և դրա ցուցադրման մեթոդների ընտրություն, դ) ցուցադրված դրվագների վերաբերյալ հարցերի և առաջադրանքների ձևակերպում [3, 48]:

«Հայոց պատմության հիմնահարցեր» դասընթացի վերաբերյալ տեսանյութերի բովանդակային հագեցվածությունն դասավանդողին հնարավորություն է տալիս ոչ միայն պլանավորել առանձին դասախոսությունը, այլև կոնկրետ թեմայի վերաբերյալ դասավանդման ամբողջական համակարգը՝ այդ նպատակով օգտագործելով տեսանյութի տարբեր դրվագները: Տեսանյութի օգտագործմամբ դասախոսությանը նախապատրաստվելու ժամանակ կարևոր հարցերից մեկն էլ դասախոսության կառուցվածքում տեսանյութի օգտագործման տեղի որոշումն է:

Գիտաճանաչողական տեսանյութերի յուրահասկությունն այն է, որ դրանք կարելի է օգտագործել դասախոսության ցանկացած փուլում: Օրինակ՝ դասախոսության ընթացքում ցուցադրված փոքրիկ դրվագը ուսանողներին առանց դժվարության կարող է ներգրավել նախորդ դասախոսության թեմայի մեջ, ակտիվացնել նրանց գիտելիքները՝ նախապատրաստելով նորի ընկալման համար: Եթե տեսանյութն ամբողջությամբ արտացոլում է ծրագրային նյութը, ապա այն կարող է հիմք դառնալ դասախոսի բացատրության համար և հանդես

գալ որպես տեղեկատվության հիմնական աղբյուր, հետևաբար այն կարող է մեծ դեր խաղալ բացատրության փուլում:

Գիտելիքների ստացման անփոխարինելի միջոց կարող է հանդիսանալ կարճ, բայց հետաքրքիր տեսանյութը, որն ուսանողների համար ցուցադրվում է նյութի ամրապնդման փուլում: Այս դեպքում նպատակահարմար է օգտագործել այնպիսի մեթոդական հնար, ինչպիսին է սովորողի կողմից տեսադրվագի բացատրությունը: Այս նույն հնարը կարելի է օգտագործել նաև սեմինար պարապմունքի համար հանձնարարության հարցման ժամանակ, երբ ուսանողները հերթականությամբ մեկնաբանում են տեսանյութի դրվագները:

Ամփոփիչ-ընդհանրացող դասախոսություններին տեսանյութը սովորողներին օգնում է հիշողության մեջ թարմացնել ամբողջ բաժինների և թեմաների նյութը, ինչպես նաև ծանոթանալ դասընթացի վերաբերյալ լրացուցիչ նյութերի [13, 51]:

Տեսանյութերն առանձնապես կարևոր նշանակություն ունեն գարգացնող դասախոսությունների կազմակերպման համար: Վերջին ժամանակներում արտասահմանյան շատ երկրներում պատմության բուհական ուսուցման համար սկսել են թողարկել պրոբլեմային առաջադրանքներով ուսումնական տեսանյութեր: Այդ առաջադրանքները կարող են լինել հետևյալ կերպ. ուսանողները հարցեր են ձևակերպում տեսանյութի վերաբերյալ կամ կազմում են պլան, երբ դասախոսը հանձնարարում է ցուցադրված նյութը բաժանել դրվագների և ձևակերպել հիմնական միտքը [3, 112]: Նման աշխատանքը զգալիորեն հեշտացնում է դասավանդողի գործը տեսանյութերի օգտագործմամբ դասախոսություններին նախապատասխովելու ժամանակ և մեծ արդյունավետություն է ապահովում:

Տեսանյութերի հետ կապված ոչ ավանդական ստեղծագործական առաջադրանքներից մեկն էլ հանդիսանում է շարադրությունը: Այն հնարավորություն է տալիս պարզել ուսանողների վերաբերմունքը պատմական գործիչների և իրադարձությունների նկատմամբ. նրանց մղում է արտահայտել իրենց զգացմունքներն ու մտքերը, հնարավորություն է տալիս լինել անցյալում և երազել ապագայի մասին:

Խոսելով տեսամիջոցների հետ կատարվող աշխատանքների զարգացնող մեթոդների մասին՝ չի կարելի շրջանցել ուսանողների գործունեության բանավիճակին ձևերը: Հաջող ընտրված տեսադրվագները կարող են սովորողներին հեշտությամբ առաջնորդել պրոբլեմային իրավիճակի մեջ և հետաքրքիր գրույց-քննարկում կազմակերպել թեմայի վերաբերյալ: Տեսանյութում ներկայացված իրարամերժ տեսակետները, հակասական իրավիճակները, տարաբնույթ վարկածները և հայացքները, որոնք վերաբերում են պատմական իրադարձություններին և դրանց հետևանքներին, լսարանին մղում են բանավեճի: Նույնիսկ եթե բանավեճի արդյունքում ճշմարտություն չի բացահայտվում, այդպիսի դասախոսության արդյունքը խիստ նշանակալի է, քանի որ այդ դեպքում ուսանողները սովորում են հիմնավորված ներկայացնել իրենց պատասխաններն ու առաջարկությունները, անկաշկանդ մտքեր փոխանակել, վիճել ընդդիմախոսների հետ և մտածել:

Կրթական գործընթացում արհեստական բանականության կիրառման շրջանակի ընդլայնումն ապագայում անխուսափելի է: Այս դեպքում կարևորվում է դասախոսի մեղիագրագիտությունը: Այն ենթադրում է տեղեկատվական տարբեր աղբյուրների և տեխնոլոգիաների օգնությամբ անհրաժեշտ տեղեկատվություն ընտրելու, մշակելու, պահպանելու և հաղորդելու կարողություն: Կարևոր է նաև ստացված տեղեկատվությունը վերլուծելու, գնահատելու, տարբեր տեսանկյուններից ներկայացնելու, ինչպես նաև այդ արդյունքը արդյունավետ օգտագործելու կարողությունը:

Արհեստական բանականությունը սովորողին հնարավորություն է տալիս մոդելավորել տարբեր պատմական իրադարձությունները, նորովի վերլուծել և ըմբռնել անցյալը: Կարծում ենք՝ ապագայում կներդրվի արհեստական բանականության կիրառման համապատասխան գործիքակազմ [8, 111]:

Եզրակացություն

Որպես ամփոփում նշենք, որ տեսամեթոդը դասագործընթացում դասախոսի և ուսանողի միջև փոխգործակցության այն ձևն է, որը կարող է նպաստել գիտելիքի արդյունավետ յուրացմանը և իմաստավորմանը և ուսանողի կարողությունների ու հմտությունների զարգացմանը: Այս մեթոդը հնարավորություն է տալիս առանց դրանց պատմական հիմքերը բացահայտելու ճանաչել պատմական օրինաչափությունները, արդի հասարակական-քաղաքական գործընթացները, դրանց տարածմանակային բնութագրությունը, էական կողմերն ու զարգացման միտումները:

Պատմական դասավանդման նոր (արդի) մեթոդների ու տեխնոլոգիաների, այդ թվում նաև տեսամեթոդի կիրառումը հետապնդում է հետևյալ նպատակները.

1. Դասընթացը վերածել ոչ թե փաստերի ուսուցման, այլ ապահովել հիմնախնդրային ուսուցում: Այս դեպքում մասնագետների բազմաթիվ տեսակետների առկայությունը կարող է պարունակել թվացյալ կամ իրական հակասություններ, ինչը ուսումնառուից պահանջում է ոչ թե պատրաստի գիտելիք, այլ որոնում, ինքնուրույն դատողություն և մտածողություն:

2. Այս սկզբունքի կիրառումը զարգացնում է ուսանողների որոնողական-ճանաչողական հմտությունները:

3. Ուսումնասիրվող հիմնախնդրի վերաբերյալ տարբեր տեսակետների վերլուծության և համեմատության միջոցով ուսանողը կարող է դեպքերը դարձնել համեմատելի, շեշտադրելով պատճառահետևանքային կապերի վերհանումը: Այսինքն՝ կիրառել տիպաբանացման մոտեցում:

4. Պատմության դասավանդման ժամանակ պատմական երևույթները կապել առօրյա պրակտիկայի հետ: Դա կնպաստի սովորողների կողմից պատմական գիտելիք ձեռք բերելուն, ինչպես նաև անցյալի փորձի իմաստավորմամբ կկարողանան արժևորել ներկան, կանխորոշել ապագան: Այսինքն՝ դասընթացի դասավանդմանը հաղորդել նպատակասլացություն:

5. Ընդլայնել որոշակի թեմաների կամ երևույթների պատմական վերլուծության շրջանակները՝ նրանցում ընդգրկելով այն տեսակետները, որոնք պաշտոնական պատմագիտության կողմից անտեսվել են: Դրանով ընդլայնվում են պատմագիտության շրջանակները:

5. Սովորողների մեջ ձևավորել էմպատիայի (ներապրումի) հատկանիշ, այսինքն՝ օտարի արարքն ըմբռնելու, իմաստավորելու, նաև սեփական վարքագիծն օտարի վարքային հարաբերակցելու ունակություն:

Չպետք է անտեսել նաև այս մեթոդին խոչընդոտող գործոնները: Այսօր աճում է պատմությանը նվիրված համացանցային կայքերի թիվը, որի պատճառով պատմական նյութի մեծ զանգված և բազմաթիվ, հաճախ հակադիր տեսակետներ դառնում են հասանելի: Հետևաբար, դասավանդողի համար խիստ կարևոր է պատմական նյութի գիտականորեն հիմնավորված ընտրությունը:

Մյուս խոչընդոտող՝ տեսակետների բազմազանությունը, կարող է հիպոթափություն առաջացնել պատմություն առարկայից և թերահավատություն պատմական ճշմարտության կատմամբ այն ուսանողների մոտ, ովքեր ուսումնառությունը դիտում են որպես օբյեկտիվ գիտելիքի ձեռքբերման գործընթաց և դասընթացի մեջ փնտրում են ակնհայտ ճշմարտություններ: Այս դեպքում կարևորվում է դասավանդողի՝ պատմական իրողության նկատմամբ տարբեր տեսակետների ճիշտ, զգայուն հավասարակշռումը և այդ հիմքով պատմական դրվագի վերափմաստավորումը: Դասավանդողը պետք է ընդգծի, որ պատմագիտության մեջ բազմաթիվ տեսակետների առկայությունը սովորական երևույթ է:

Ինչպես յուրաքանչյուր ուսումնական դասընթացի, այնպես էլ պատմության դասախոսությունը ներկա տեխնոլոգիական զարգացման պայմաններում չի կարող համարվել լիարժեքորեն արդյունավետ, եթե չի իրականանում զանազան մեթոդների համադրմամբ, այդ թվում՝ թվային տեղեկատվական միջոցների գործադրման:

Գրականություն

1. Եփրիկյան Ա., Պատմության դասավանդման արդի մեթոդները և տեխնոլոգիաները, Երևան, «ՎԻՎ-Պրինտ», 2022:
2. Ամիրջանյան Յու., Մահակյան Ա., Մանկավարժություն: Ուսումնական ձեռնարկ, Երևան, «Մանկավարժ», 2004:
3. Ղույումյան Գ., Մանկավարժություն: Դասագիրք բուհերի համար, երկու գրքով, գիրք առաջին, Երևան, «Զանգակ – 97», 2005:
4. Պետրոսյան Հ., Ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաներ: Գիրք 2-րդ, «Մանկավարժ», Երևան, 2008:
5. Մկրտչյան Ա., Շահվերդյան Մ. և ուրիշն., Կրթության արդի հիմնախնդիրներ. դեպքերի ուսումնասիրություններ, հեռանկարներ: Երևան, 2005:
6. Ալեքսանյան Լ., Թորոսյան Ն., Ուսուցման ինտերակտիվ մեթոդների տեսությունն ու պրակտիկան, Երևան, 2004:
7. Գիրք պատմության ուսուցման. Ինչու, ինչպես, Երևան, «Պարադիգմա», կրթական հիմնադրամ, 2020:
8. Մկրտչյան Լ., Քոչիկյան Ա., Ղևոնդյան Հ., «Հայաստանի պատմություն» առարկայի դասավանդման ուղեցույց: Ուսումնամեթոդական նյութեր, Երևան, «ԿԶՆԱԿ», 2025:
9. Ասատրյան Ա., «Հայոց պատմություն» առարկայի դասավանդումը ոչ մասնագիտական բուհերում. Մարտահրավերներ և հեռանկարներ, Պատմության ուսուցման հիմնախնդիրները, գիտական հանդես, 2024 թիվ 2(2), Երևան, 2024:
10. Խաչատրյան Ա., Պատմության առարկայի գործառույթները և հիմնական մեթոդները, «Բամբեր Երևանի համալսարանի. Փիլիսոփայություն, հոգեբանություն», N3(24), Երևան, 2017:
11. Ինովացիոն հնարավորությունները և մարտահրավերները ժամանակակից աշխարհում, Գիտական հոդվածների ժողովածու, Երևան, «Նաիրի», 2018:
12. Подласый И. Педагогика, кн. 1, Москва, “Просвещение”, 2002.
13. Бохович Л. Личность и её формирование в детском возрасте. Москва, “Просвещение”, 1968.
14. Березовский И., Павлов Л. Методика преподавания истории в школе. Пособие для учителей и студентов. Москва, “ПОМАТУР”, 2001.
15. Слостенин В. и др. Педагогика. Москва, “Школа Пресс”, 2003.

Применение видеометода как средство повышения эффективности преподавания курса «Основные проблемы изучения истории Армении»

Кохликян Араманс

Резюме

Ключевые слова: учебный процесс по истории, наглядность, технические средства, новые технологии, видеоматериал, образовательная система

В условиях образовательных реформ и гуманизации обучения к преподавателям предъявляются новые требования, предполагающие владение современными профессиональными и педагогическими компетенциями. Развитие цифровых платформ сделало традиционные методы преподавания недостаточно эффективными, одновременно открыв возможности для расширения визуальных и познавательных аспектов обучения посредством интеграции словесных, наглядных и практических форм представления знаний.

Инновационные методы и технологии способствуют более тесному взаимодействию между преподавателем и студентами, развитию их аналитических и творческих способностей. В статье рассматривается роль видеометода в повышении эффективности курса по истории. Отмечается, что использование информационных технологий в вузах усиливает мотивацию обучающихся, расширяет объём и глубину усваиваемой информации, а также совершенствует процесс познания.

Видеометод позволяет организовать разнообразную учебную деятельность, углубить теоретические знания студентов и развить их когнитивные навыки. Одновременно возрастает профессиональный авторитет преподавателя, способного эффективно управлять образовательным процессом с использованием современных средств. В итоге подчеркивается, что сочетание различных методов, включая цифровые технологии, является необходимым условием полноценного и современного преподавания истории.

Application of the Video Method as a Means of Enhancing the Effectiveness of Teaching the Course “Key Issues of Armenian History”

Kokhlikyan Aramais

Summary

Key words: *history learning process, visualization, technical means, new technologies, video materials, educational system*

In the context of educational reforms and the humanization of education, new requirements are imposed on teachers, including the mastery of modern professional and pedagogical skills. The emergence of digital platforms has rendered traditional teaching methods less effective, creating opportunities to expand the visual and cognitive aspects of learning through the integration of verbal, visual, and practical forms of knowledge delivery.

Innovative methods and technologies foster closer interaction between lecturers and students, as well as the development of students' analytical and creative abilities. The article examines the role of the video method in improving the effectiveness of history courses. It is noted that the use of information technologies in higher education increases student motivation, expands both the volume and depth of acquired knowledge, and enhances the learning process.

The video method makes it possible to organize diverse learning activities, deepen students' theoretical knowledge, and develop their cognitive skills. At the same time, the professional authority of the lecturer increases, as they are able to effectively manage the educational process using modern tools. In conclusion, it is emphasized that the combination of various methods, including digital technologies, is a necessary condition for effective and contemporary history teaching.

Ներկայացվել է 25. 05. 2025 թ.
Գրախոսվել է 23. 03. 2025 թ.
Ընդունվել է տպագրության 27. 05. 2026 թ.